

200

PRIVIRI

ASUPRA

STĂREI POPULAȚIEI RURALE

ȘI

REFORMELE NECESARE PENTRU AMELIORAREA SOARTEI LOR

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA GUTENBERG, JOSEPH GÖBL

20. — STRADA DOAMNEI. — 20

(Biserica Kalinderu)

1907

281289

Inv. A. 66. 555

PRIVIRI

ASUPRA

STĂREI POPULAȚIEI RURALE

ȘI

REFORMELE NECESARE PENTRU AMELIORAREA SOARTEI LOR

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA **GUTENBERG**, JOSEPH GÖBL

20. — STRADA DOAMNEI. — 20

(Biserica Kalinderu)

1907

PRIVIRI
ASUPRA
STĂREI POPULAȚIEI RURALE
ȘI
REFORMELE NECESARE PENTRU AMELIORAREA SOARTEI LOR

În toate timpurile s'a vorbit de chestia țărănească și în urma răscoalelor mai toată lumea își are soluția sa. Din toți cei ce vorbesc și se ocupă chiar cu chestia țărănească; însă câți sunt aceia cari cunosc în adevăr starea populației rurale și nevoile sale?

Dacă unii au cetit câte ceva prin cărți și în gazete; sau dacă alții au trăit câte o lună la vreo moșie, sau au stat de vorbă cu câțiva țărani, atunci cu toții, cunosc bine și se simt în măsură a vorbi și da soluțiunile cele mai potrivite acestei grele probleme.

Cu toate aceste să-mi fie permis a spune că chestia țărănească e foarte complexă și că nu e numai o chestie dar că sunt o mulțime de chestiuni care toate sunt privitoare la starea sa.

Cu toate aceste nu cred să fie om politic care să fie fixat asupra punctelor de căpetenie care ar trebui

introduse pentru a schimba cu totul situația populației rurale. Nu am văzut încă tratată chestiunea aceasta decât din anumite puncte de vedere și mai ales din punctul de vedere al dărei pământurilor la țărani care deși o chestiune de căpetenie totuși nu poate numai ea aduce îmbunătățirea stărei săteanului nostru.

Populația rurală are nevoie de multe și trebuie să mărturisim că starea de lucruri actuală se datorește unei direcții greșite, împedicărei făcute unei dezvoltări naturale și progresive, și tutela ce am exercitat asupra acestei populații, lipsind-o în acelaș timp de o justiție bună, de administrație și îndreptând-o vecinic a crede că proprietatea mare și cultura mare este cel mai mare inamic, care se pune în calea sa pentru a prospera și ajunge la o stare mai bună.

Cauzele care influențează starea și dezvoltarea populației rurale sunt de diferite naturi. Ele se găsesc în dezvoltarea instituțiilor generale ale țării și instituțiile sale, precum și în legăturile ce această populație are cu populația dela orașe și cu dezvoltarea ei. La noi unde țara a suferit o transformare absolută în urma organizării sale ca stat de sine stătător, populația rurală a avut să sufere astfel de modificări în viața sa, încât nici astăzi nu s'a pus la curent cu noile idei și principii stabilite de legile noastre.

De aci rezultă că spiritul mentalității și vederile acestei populații nu se aseamănă cu vederile noastre. Toate aprecierile ce facem, noi le facem luând ca bază credințele și principiile noastre nedându-ne seamă că ele nu se potrivesc cu ceiace cred țărani.

De aci vine rezultatele ce se obține de cei ce sunt

în contact cu ei, și care pentru diferite considerațiuni voiesc a-i atrage în partea lor.

Indată ce acești oameni cari îi exploatează și vor să tragă folos îmbrățișează ideile și vederile lor, capătă încrederea pe care noi cei alți nu o putem căpăta.

Deosebirea între cei dela orașe și cei dela țară e mare din aceste puncte vedere și cu siguranță că neînțelegerile provin mult din aceste deosebiri de vederi.

Țăranul nostru e inteligent, el își asimilează imediat toate condițiunile din care ar trage folos, pentru aceasta însă folosul trebuie să fie văzut și înțeles de el. Astăzi orcine se duce la sat și spune țăranului, că-i va da pământ are succes și-l face să-l urmeze orbește.

Cauza este, că țăranul pentru moment nu vede altă scăpare pentru ameliorarea soartei sale, decât proprietatea și pământul pe care-l are marele proprietar.

Convinge însă pe sâtean că fericirea și îmbunătățirea soartei sale residă în altă parte; să vadă avantajile ce ar aveà și fericirea sa în a se face, de exemplu, lucrător agricol, și atunci el nici nu are să se mai gândească la pământ.

Acest lucrur nu l'am făcut și nici nu ne-am dat osteneala să-l facem. Din contra, am făcut cu toții tot ce am putut pentru a-l convinge, că singura sa fericire este în a căpăta moșii de geaba, mai întâi moșiile Statului și apoi ale marilor proprietari. Cevă mai mult încă, l'am oprit să cumpere pământ în alte condițiuni. Improprietarile ce s'au făcut, s'au făcut în mod colectiv și pe categorii, pe când trebuia să se facă individual. În mod colectiv și pe categorii excluzând pe unii și

neținând seamă de calitățile lor, și interesul unei culturi în condițiuni mai avantajoase.

Prin aceasta s'a înlăturat marele principiu ce trebuie a se avea în vedere.

Nevoia unei producțiuni cât mai mari, pentru ca din ea să se poată împărți și satisface dorințele a cât mai mulți indivizi, și am ajuns la rezultatul, că o mână de oameni cari nu au ce face cu pământul, nu-l cultivă, îl închiriază pe câte 5 lei pogonul la alții și cei lipsiți de pământ nu-l pot cumpăra, căci sunt opriți de lege și de rutina funcționarilor și judecătorilor, pe cari îi jenează o schimbare a pământurilor și s'ar osteni prea mult în regularea lor.

Avem multe moșii de ale Statului cari s'au împărțit la săteni, cu toate acestea nimeni nu a cercetat să vadă, cum sunt sătenii din acele comuni. S'ar putea face experiențe și trage concluzii foarte puternice din aceste centre mici pentru un ideal, la care nu să poate ajunge și la care nu e bine să ajungem adică la împărțirea proprietății cele mari.

S'ar vedeà imediat, cât e de rău pentru săteni, ca marea proprietate să dispară, și numai o parte din ei să aibă pământ. Dacă pe aceste moșii o parte din locuitori au pământ, apoi cealaltă parte nu numai că nu au și sunt excluși de a deveni proprietari, dar cu timpul nici că vor mai putea cultivă pământul, vor fi nevoiți să emigreze la orașe sau America sau Bulgaria.

Pe pământurile date la locuitori în aceste condițiuni munca se face prost și de multeori nici nu se poate prinde prețul derizoriu pe care trebuie să-l dea Statului ca anuitate.

Ideia împărțirii proprietății mari e o idee veche și la care au renunțat chiar cei cu ideile cele mai înaintate. În adevăr, care e scopul ce se propune omenirii. La ce trebuie să tindă guvernării unei țări. Fericirea constă în a avea cât de mult cu cât se poate de mai puține mijloace. Iată dar la ce trebuie să ne gândim, iată unde trebuie îndreptată toată activitatea noastră.

Dacă noi împărțind pământurile am ajunge o țară săracă, dacă am micșora producțiunea țării, apoi ce foloase ar putea trage sătenii din această schimbare. Ar fi o greșală neiertată dacă de frică sau convingere am ajunge la împroprietărirea unei părți a populației rurale și marea majoritate a sătenilor să rămână în neputința chiar de a cultiva pământul. Peste câtva timp țaranii săraciți, sperați de a numai găsi în țara lor cu ce să se hrănească, ar blestemă pe aceia care i-au ascultat și i-a nenorocit.

Aceasta însă nu înseamnă că nu trebuie făcut nimic. De făcut sunt foarte multe. Mult trebuie să facem și imediat trebuie să ne punem pe lucru. E momentul când țării acesteia trebuie să i se imprime o nouă direcțiune; de aceea nu trebuie să mai mergem pe calea rătăcită pe care s'a urmat.

Trebuie să ne fixăm mai întâi asupra principiilor și direcțiunii ce trebuie să dăm dezvoltării stării populației rurale și să procedăm cu toată energia, fie că am avea de suferit pentru moment fortunele cele mai mari. A merge ca mai înainte, a face crâmpie de legi, ar însemna să nu ne dăm seamă de importanța momentului și situațiunii, ar însemna că nu am învățat nimic și nu ne-am dat socoteală de consecințele funeste ale

revoltelor țărănești. Toți oamenii politici și toate partidele sunt datoare a da concursul lor când vor vedea că pășim pe căi drepte, care au menire a da o soluție unei chestiuni atât de grave.

Ca să facem un studiu asupra folosului ce ar avea țăranii de a fi împroprietăriți, ar fi necesar a se ști, cum au uzat dânșii de pământurile ce li s'au dat dela 1864 și până acum.

Ar trebui să căutăm statistica producțiunii acestor pământuri înainte și după împroprietărire și să o comparăm cu producțiunea sau creșterea producțiunii pe pământurile nedate la locuitori.

Statistici însă de asemenea natură sau că nu există sau că sunt așa de departe de adevăr, încât nu putem pune nici o bază pe ele.

S'ar putea face o anchetă și anchetă foarte folositoare și ușoară în comunele unde moșiile sunt împărțite la locuitori. Să se vadă cum stau țăranii ce au pământ și țăranii din aceeași comună, cari nu au putut căpăta pământ. Producția ce se obține și starea spiritelor și aspirațiunile lor. Dar nu se face nimic, căci legile nu se fac după nevoie, legile se fac de câte un șef de birou care știe să scrie și să citească câteva cărți. El extrage ceva din aceste cărți, dacă nu le copiază întocmai, și le prezintă corpurilor legiuitoare care le înregistrează.

Știm că înainte de anul 1864 nu există decât marea proprietate. Câte țipete câte prevestiri rele din partea boerilor cari credeau, că vor fi perduți dacă se va da pământ țăranilor!

De atunci or când s'a făcut vreo împroprietărire

marii proprietari au fost contra lor. Aceasta de frică că are să li se ia moșiile și că nu au să aibă cu ce să muncească moșiile ce le mai rămâne.

Țara noastră însă a fost în o astfel de stare, încât introducându-se un nou sistem de cultură nu numai că nu s'a simțit lipsa de brațe, dar producția a crescut în mod neașteptat. Cu toate împroprietările ce s'au făcut și după cum am zis dacă s'ar putea ajunge ca toate proprietățile cele mari să fie împărțite s'ar putea cel puțin ajunge la rezultatul ca toți locuitorii să posedă pământuri de ajuns?

Cred că chiar țăranii, dacă ar fi întrebați nu ar putea să-și facă această iluzie.

Dar pentru viitor!?

Impărțirea și distrugerea marei proprietăți nu poate fi o soluție pe a cărei bază să fie organizat statul român.

Să ne închipuim însă că se urmează cu acest sistem de a se împărți pământ la categorii în mod colectiv la țăranii, ca și până acum cred că sistemul ar aduce și mai mari neînțelegeri și dezastre pentru viitor.

În adevăr nici că am putea aștepta alte rezultate, căci ne am pune în calea dezvoltării adevărată și naturală a împărțirii proprietății celei mari, lipsind țara de o cultură sistematică și singură în măsură a da maximul de producțiune și am împedica formarea unei mici și mijlocie proprietăți bazată pe economie și stăruință.

Greșala ar fi ireparabilă.

Din cele ce am spus am aerul de a fi cu totul contra împroprietării populației rurale și aș pleda chiar pentru marea proprietate.

Scopul meu este altul. Scopul meu este a atrage atențiunea și a face a se reveni asupra chestiunei, că pentru fericirea țăranului trebuie să-i dai numai pământ. Eu cred că țăranii ar fi mult mai fericiți atunci, când singuri ar cumpăra pământ și când fiecare țăran ar cumpăra atât pământ cât îi trebuie. Astăzi țăranul nu are și nu poate cumpăra pământ dela nimeni.

Mi-am propus aci a privi starea săteanului și nu am pretențiunea de a îmbrățișa și a rezolvi această chestiune, ci, dacă e posibil, a arăta că calea urmată până acum e defectuoasă.

Pentru rezolvarea acestei chestiuni ar trebui să vedem cum a fost săteanul înainte de 1864, cât pământ a primit până astăzi, care e soarta lui, și care sunt chestiunile ce'l interesează, ca el să aibă dreptul și puțința de a-și ameliora soarta.

Din legile ce s'ar vota sau măsurile ce s'ar lua, sunt unele care ar da rezultate imediate și altele la care trebuie să intervie o schimbare de moravuri și timp mult pentru realizarea lor.

Prima chestiune cu siguranță e împărțirea pământurilor la țărani.

Pentru muncitorii de pământ cu siguranță prima întrebare este: ce să muncească și în ce condiții să muncească pământul? Cu alte cuvinte, ce trebuie să facă populația rurală pentru ca să fie fericită, să poată a-și satisface prinele nevoi ce are.

Din acest punct de vedere trebuie studiate și reglementat toate împrejurările care intervin în această chestiune, și în primul rând relațiunile lor cu marea proprietate, adică învoielele agricole.

Acı iaraşı trebuie să studiem diferitele faze prin care au trecut legile tocmelilor agricole și să vedem ce s'ar puteà face, ca pe de o parte interesele marei proprietăți să fie garantate și exploatarea sătenilor să nu fie posibilă.

Dela 1864 s'au mai făcut împroprietăriri prin legile din 1866, 1868, 1878, 1881, 1888, 1889.

În toate aceste împroprietăriri s'a avut în vedere categoriile de țărani și s'au făcut în mod colectiv. De acı idea că țărani au drept la pământ și că au drept fără a debursà o centime.

Sistemul trebuie schimbat și vânzările făcute pe persoane și în cantități atâta, cât țăranul are nevoie, apoi trebuie absolut să se deà o sumă cât de mică de către cumpărător înainte.

Prin această condițiune se asigură, că cumpărătorul este serios și a dat dovadă, că el merită să i se facă înlesniri, fiind om harnic și econom.

Negreșit, că în aceste condițiuni sarcina funcționarilor va fi mai mare, dar e singurul mijloc pentru a se putea ajunge la o mai dreaptă și logică dezvoltare a stării țăranului pe baze naturale și temeinice.

În starea societății de astăzi straturile de jos ale populațiunii nu poate revendicà alte drepturi, decât posibilitatea lor de a se ridicà, cât se poate mai sus.

Intervențiunea Statului trebuie să se resimtă, ajutând cât mai mult straturile de jos, ca pe căi normale, prin muncă, economie și sobrietate să ajungă la cele mai înalte deregătorii și la avuția cea mai mare. Atât meseriașii cât și agricultorii, țăranii și populația rurală nu poate aveà altă pretențiune decât, ca patronul, marele

proprietar cu ajutorul lor să producă cât mai mult și mai ieftin, și beneficiul să-l împartă în mod omenesc, dând partea ce să cuvine muncii și rămânând capitalului partea ce i să cuvine.

Dacă un fabricant d. ex. ar plăti mai mult muncii și nu ar rămânea nimic capitalului, e evident, că el ar închide fabrica; aceasta în detrimentul tuturilor.

Cum am mai zis, totul trebuie combinat astfel, încât producția să fie cât de mare și foloasele împărțite în mod drept și potrivit.

Statul trebuie să intervină în mod formal, să împiedice prin dări și impozite aglomerații de averi prea mari și să ajute în diferite moduri pe acei ce sufăr fără vina lor din cauză că au fost mai puțin favorizați ca alții, care s'au născut în alte condițiuni.

Că trebuiesc luate măsuri și măsuri imediate este o chestiune ce nu se poate discuta, că măsurile ce se vor lua vor avea diferite influențe asemenea este cert.

Principiile însă trebuiesc stabilite de acord cu toții ca ele să-și producă efectele binefăcătoare; să facă imposibilă lupta dintr'o clasă și alta, și fiecare țaran sau proprietar să vadă că ei trebuie să fie de acord, să se ajute unii pe alții cu bunăvoință și credință pentru ca în urmă folosul, producțiunea să fie a lor, și astfel atât proprietarul cât și cultivatorul sau țaranul să nu se mai teamă unul de altul.

Starea bună a țaranului trebuie să contribuie la câștigul proprietarului și starea bună a proprietarului trebuie să-l facă să gândească, că țaranul trebuie să trăiască bine, să fie avut pentru ca prin trebuințele sale să

sporească marea producție și avuție, care numai cu ajutorul său se poate căpăta.

Dar mi s'ar putea zice: bune toate aceste; câte declarații de principiu nu s'au făcut, câte discursuri pe tema tâlpei casei nu s'au pronunțat, și cu toate aceste eată unde am ajuns. Am ajuns la revoltă și anarhie. La aceasta voi răspunde, am fost o țară mică supusă și fără experiență, am făcut încercări și urmările au fost dezastroase; să revenim să punem noi baze pe care să se reazeme statul nostru.

Ca să revenim asupra întregii organizații a statului nostru, aceasta nu se mai poate, sunt legi care și-au produs efectul, legi cari au transformat populația noastră dela orașe și dispozițiile prevăzute de ele au intrat în datinele și moravurile noastre chiar la țară. La țară ele au avut o înrîurire mai mică și multe din dispozițiile introduse în legile noastre nici că se cunosc la sate. O să vedem ce trebuie făcut și care parte interesează mai mult și are influență asupra dezvoltării populației rurale.

Din legile cu care s'au înzestrat țara, cu siguranță legea împroprietăririi privește direct pe satean, să vedem dar, dacă se poate reveni asupra sa și ce trebuie făcut, ca rezultatul să fie cât mai imediat.

În privința împământenirii țăranilor trebuie neapărat, ca legea dela 1864 să fie menținută, adică să nu se transmită proprietatea decât între țărani cu maximumul de 10 pogoane, cum e prevăzut de constituție. Toate celelalte legi de împroprietărire posterioare prevăd, că dacă cei împroprietați nu cultivă personal pământul atunci să fie alungați de pe pământurile ce li s'au dat.

Trebue dar să se vadă acest lucru și stabilite dispozițiile leger care au fost foarte bune.

Trebuie găsit modul, ca moșiile cumpărate de societăți să fie răscumpărate și vândute țăranilor. E curios cum aceste societăți cu capitaluri streine să poată cumpără pământuri când art. 7 este formal.

De aci se vede, că totul la noi e o ficțiune, formalități și realitatea în totdeauna înșelată. Mă mir, că aceste societăți, care au bani cu 3% n'au cumpărat până acum întreaga țară românească.

Am aveà dar cu moșiile ce mai are statul un stoc destul de mare de pământ, care s'ar putea vinde țăranilor.

Dacă s'ar dà pământ la țărani cu sistemul de până acum, adică pe categorii, în mod colectiv și degeaba, Cu drept cuvânt ar trebui ca toți țărani fără excepție să ceară pământ, și nu știu pe ce motiv s'ar refuză la unii cea ce s'ar da la alții.

Când însă pământul s'ar vinde orcărui țaran, care ar fi nevoit să plătească o parte cât de mică, lucrurile s'ar schimbà. S'ar găsi cu toate aceste mulți și foarte mulți amatori și cu această plată. Ceiace însă s'ar schimbà cu desăvârșire și imediat ar fi mentalitatea și credința că statul sau proprietarul trebue să deà pământ la toți fie ei cât de rei și cât de leneși. Aci este marele avantaj al vânzării pământurilor individual și nu pe categorii. Apoi cu acest sistem s'ar pune în valoare s'ar aprecia pământul și țăranul muncitor ar caută să producă cât de mult și de bine.

Casa rurală ar dà posibilitatea și pentru viitor ca să se împroprietărească un număr și mai mare de să-

teni și ei ar fi ajutați făcându-li-se credit. S'ar putea realiza cumpărători între proprietarii ce voiesc a vinde întreaga moșie și sătenii cari nu pot cumpără decât părți foarte mici, între proprietari cari voiesc a lua întreg prețul vânzării și țăranii cari nu pot da decât o mică parte din prețul cumpărăturii.

Sistemul acesta ar împacă și pe proprietari căci nu ar fi nevoiți să vândă, și pe săteni, cari ar avea în totdeauna la dispoziția lor pământ când ar fi în măsură să cumpere.

Aceste pământuri pe de altă parte trebuie să fie libere a trece dela un sătean la altul și până la suma de 50 și chiar 100 pogoane.

Nu trebuie să ne sperie acest număr căci în mod natural pământurile astfel aglomerate de vreun om harnic și econom lesne s'ar împărți din nou prin moșteniri și vânzări.

Nu trebuesc excluși nici învățătorii, nici preoții dela asemenea cumpărături, căci fiind excluși dela împietăriri și lipsiți astfel de dreptul de a putea și ei lăsa copiilor lor câte un petic de pământ, este natural să lupte contra acestor tendinți și să ajute la despoierea marelui proprietar pentru a se putea folosi de schimbarea acestei stări de lucruri.

Să vedem acum ce s'ar putea imagina pentru împietărirea țăranilor.

Să presupunem, că proprietarii printr'o nouă lovitură de stat sau în mod benevol ar vinde statului câte $\frac{1}{4}$ sau $\frac{1}{2}$ chiar din proprietățile lor pentru a se împărți la sateni. Prima întrebare ar fi câți țărani s'ar putea folosi de acest pământ și câte pogoane ar reveni fie-

căru. Apoi chiar dacă am presupune, că ei ar fi mulțumiți, e sigur, că în 10 ani nemulțumirile ar fi mai mari decât astăzi, și atunci nici că ar mai putea fi vorba să te opui ca țăranii să pretindă și să ea toate moșiile ori ale cui ar fi. Dar dacă ne-am hotărî să distrugem marea proprietate, încă peste câțiva ani cu sistemul nostru tutelar nu am putea ajunge la nici un rezultat satisfăcător.

Această presupunere însă e un lucru inadmisibil și imposibil, dar care arată direcția greșită de a se da pământuri degeaba la categorii și în mod colectiv la țărani.

Statul și casa rurală trebuie să aibă în orice moment posibilitatea de a vinde parcela de pământ țăranilor doritori de a cumpăra pământuri înlăturând opunerea birocrăției și multe formalități ce s'au făcut și cerut până acum.

Atât pentru dările de pământ ce s'au efectuat până acum cât și pentru vânzările ce s'ar face în viitor trebuie să se lase înlesnirea cea mai mare ca schimbul între săteni să se efectueze cât de ușor și repede.

Statul nu e interesat să țină legat de pământul dat sau vândut pe Stan sau pe Bran. Statul și interesul general este ca pământul să fie deținut de un număr de proprietari harnici, care să se ocupe personal cu cultura lui și care să producă cât se va putea mai mult. Acest rezultat nu a putut fi realizat până acum. Pământurile s'au dat de multe ori la oameni cari nu au nevoie de el, și numai pentru că intrau în categoria celor ce Statul își propusese să împrumietărească. De aci rezultatele nenorocite, căci nici până astăzi ei nu

s'au așezat la locurile lor, le-au arendat la străini și nu au cultivat personal nici odată acele pământuri.

Nu cred să fie cineva care să pretindă, că într'o țară pământul trebuie împărțit în mod mai mult sau mai puțin egal între locuitorii săi și, că în acest caz el o să fie suficient și să împace pe toată lumea făcând fericirea tuturilor.

Nu putem avea pretenția, că nici acest lucru să se facă numai între populația dela sate. În totdeauna o să fie o parte din străini care nu o să aibe pământ.

Să presupunem, că pentru moment s'ar face o asemenea împărțeală și că am ajunge, ca toți locuitorii să aibă în mod egal câte o bucată de pământ. Apoi acest lucru nu s'ar putea menține, căci fie că prin moștenire, fie prin vânzări sau în alt mod proprietatea ar fluctua s'ar împărți și aceasta e un mare bine. Atunci iar ne-am găsi, cu un număr de săteni fără pământ. Cu toate acestea nu se poate pretinde, că ei nu ar avea încă dreptul la viață și la muncă. Deci ar trebui să muncească și să muncească pământul la alții, adică să se transforme în lucrători agricoli. Apoi de ce locuitorii noștri nu ar putea să devie de acum lucrători agricoli?

Sunt la noi pe lângă București sate întregi care merg la Dobrogea și la Bărăgan și vin toamna cu bani mulți și sunt mai mulțumiți și le rapoartă mai mult decât dacă ei ar cultiva câte vreun pogon de pământ ce posedă.

Noi cari avem nevoie de brațe, la noi unde în fiecare an se introduc atâți bulgari sau mocani cu prețuri extraordinare, de ce nu am avea lucrători agricoli?

Despre acest lucru voi vorbi mai târziu. Însă când voi studia chestiunea învoielilor agricole.

Învoielile agricole sunt în strânsă legătură cu împroprietărirea țăranilor și așa putea zice de o importanță și mai mare, căci îmbrățișează relațiile între țăranilor, adică cultivatorilor celor mici cu marii proprietari sau cultivatorii cei mari.

Regularea acestor relațiuni este foarte dificilă, căci pe de o parte se face o divergență la principiile generale, care regulează diferitele raporturi dintre om și om. Apoi în orice legătură dintre oameni trebuie să mijlocească consimțământul părților benevol și nevițiat și mai toate legile tocmelelor agricole la noi au trebuit să asigure proprietarilor executarea muncilor la care s'au obligat sătenii.

În încheierea acestor relațiuni părțile suferă cu greu tutela ce li se impune și aici cel cu partea leului vrea să impună condițiile sale, și cel care se află în nevoie vrea să poată satisface orice condițiune pentru a-și satisface nevoile lui. Acest lucru este atât de adevărat, încât actuala lege în art. 45 a tocmelelor agricole nu a impus proprietarilor, ca cu orice chip învoielele lor să se autentifice conform legii acestei tocmele, ci numai cei ce vor executarea lor de către autorități, atunci numai se întrebuițează dispoziția acestei legi.

În principiu dar orice mare proprietar este în drept să alege la dreptul comun.

Aici e locul să ne întrebăm, ce voim, și ce putem face, ca țăranul să nu fie exploatat neomeneste și proprietarul să-și poată executa muncile sale.

Astăzi cu toată legea ce avem, mulți proprietar

mici nu au învoeli agricole severe și acestea sunt cei ce exploatează și vor să aibă mai în mână pe săteni. Proprietarul învoește pe oameni, le dă pământ, pe care locuitorii îl muncește și cu siguranța că nici o autoritate, nici chiar jandarmii rurali, cu care se obișnuiește și azi a execută învoelile agricole, nu poate să-i dea mai mare siguranță, că lucrările tocmelilor agricole vor fi executate, pentru că interesul ce au locuitorii de a-și lua partea lor, și care nu i se liberează decât când și cum vrea proprietarul, îi constrânge la aceasta. Nu e încă mult, de când executarea tocmelilor agricole se făcea de primar, prin ajutorul dorobanților. Art. 13 al legii din 1866, care în aliniatul II zice: «In caz când muncitorul nu lucrează după tocmeală, primarul odată cu încheierea procesului verbal pentru aceasta, îl va execută la îndeplinirea tocmelilor. Primarii cari nu vor execută pe locuitori, vor fi amendați. In caz când după ordinul și execuțiune a primarului, țăraniî vor arăta îndărătnicie, primarul va cere dela subprefectura locală ajutor de dorobanți. Acestea sunt dispozițiile art. 13, care se menține și repetă în legea din 1872. In practică mai ales, săteanul eră adus cu forța la muncă și eră la discreția marelui cultivator.

Se știe ce însemnă dorobanțul sau călărașul venit pentru executarea muncilor agricole.

Această stare de lucruri a durat până la anul 1882, când legea, prin art. 24 dispune, ca în caz când lucrătorul se va împotrivi, să se caute și pună lucrători cu bani cu prețurile curente, care să facă munca în locul datornicului. Art. 25 și următorul, prevăd ca vân-

zarea averii datornicului se face de primar, în termen de 5 zile.

Obiceiul însă e acelaș, adică executarea se face cu administrația, la care s'a adăugat numai și dispozițiile art. 24, 25 și urm. din legea din 1882, adică pune pe sătean absolut la discreția cultivatorului care este susținut și ajutat de administrație.

Legea din 1893 în art. 27 prevede măsura că procesul verbal de urmărire să fie consfințit de judecătorul de ocol.

La început țăranul putea fi supus ca toată săptămâna să lucreze la proprietar, negândindu-se nimenea ce se face cu semănăturile lui. Mai târziu prin legea din 1882 art. 26 s'a dispus ca 2 zile Vinerea și Sâmbăta locuitorii să nu poată fi aduși la muncă la proprietari, pentru a putea lucra holdele lor. Vedem dar că tocmai la 1882 legiuitorul s'a gândit, că e drept, ca țăranul să fie lăsat să-și muncească și pământul său.

Legea tocmelilor agricole a avut în totdeauna 2 scopuri și de aci 2 mari dificultăți de întâmpinat. Legea tocmelilor agricole trebuie să prevadă condițiunile în care se dau pământurile locuitorilor spre a se lucra în dijmă și ca țăranul să nu poată fi înșelat, dar trebuie să prevadă și garanțiile ca țăranul să-și îndeplinească îndatoririle ce a luat și să le execute la timp.

Multă vreme prima parte adică condițiunile impuse țăranului pentru pământurile date în dijmă era la discreția proprietarului cu toată legea învoelilor agricole.

Cu toate acestea, partea cea mai rea, partea care într'adevăr e dăunătoare populației rurale nu constă în aceea, că se impune prin contract condițiuni oneroase.

La facerea contractelor în cele mai multe cazuri consimțământul părților erà și este absolut exprimat în mod conștient deși vițiat prin nevoia țăranilor de a avea pământurile de care au trebuință, și dorința arendașilor și proprietarilor de a obține cât mai mare câștig.

Dacă ar domni buna credință în regularea relațiilor dintre țăran și arendaș sau proprietar, afacerile s'ar regulà după principiile generale de cerere și ofertă, acolo unde pământurile sunt mai scumpe din cauza calității, sau desimea populației și învoelile ar fi mai scumpe.

Cu toată silința ce ne-am pune cu greu să poate înlăturà acest rezultat orcare ar fi dorința legiuitorului, și astăzi când nu e vorba, să aruncăm praf în ochii țăranului și să ne scăpăm de ei, cea mai grea chestiune în ceea ce privește pe țărani e sigur legea tocmeșilor agricole. Am auzit vorbindu-se de maximă și minimă, de fixare de prețuri pentru modul cum trebuie plătită munca țăranilor. Vă mărturisesc, că acest lucru m'a mâhnit în mod simțitor. Pentru mine cei ce vorbesc de maximă și minimă, cei ce cred, că au să facă vreo treabă, să dea o soluțiune chestiunii celei mai arzătoare ce privește pe săteni, fixând prețul numai pe hârtie, dovedesc că nu știu ce se petrece la țară, nu numai că nu știu ce le trebuie sătenilor din acest punct de vedere, că nu s'au gândit și nu au cugetat nici odată serios la această chestiune, și încă odată e vorba de a scrie pe hârtie fraze goale și în urmă a le transformà în legi.

Mai întâi trebuie să facem distincțiune între muncile agricole care se fac pe bani, adică în cazurile în care

proprietarul angajează oameni din comuna sa sau alte localități dându-le numai bani în schimbul cărora acești locuitori fac lucrări cu brațele sau cu vitele lor, și muncile ce se fac de săteni în schimbul pământului ce li se dă de proprietari pentru a fi cultivat în dijmă. Această distincțiune are o mare importanță. Distincțiunea a fost făcută și prin legea din 1882 art. 1 lit. a, iar art. 9 zice : «Tocmelele pentru lucrările prevăzute la art. 1, se vor putea încheia până la 2 ani agricoli. După trecerea de 2 ani dela promulgarea legii de față tocmelele acestea nu se vor mai putea încheia decât pe termen de un an.

Contractele prevăzute la alin. b și c, nu se vor putea încheia decât pe 3 ani agricoli.

Iar legea din 1893 în art. 11 prevede aceeași dispoziție numai cu modificarea că lucrările dela alin. b și c, se pot încheia pe termen de 5 ani.

Dacă ne dăm seamă de scopul intervenției statului în învoielile agricole dintre proprietar și sătean, apoi trebuie să vedem, că această distincție e neapărată pentru ca săteanul să fie cât se poate mai liber în modul de a-și angaja munca.

În adevăr legea intervine pentru a regulă relațiile dintre proprietar și sătean pentru ca săteanul să fie pus în măsură de a avea și putea cultivă pământ.

Dacă sistemul acesta se va întrebuița și acum după revoltele și nenorocirele ce am suferit, apoi cu siguranță, ca țara aceasta e menită să piară.

Dacă am mai urmă pe calea de până acum aceasta ar însemna, că cei mai de seamă oameni ce avem nu își pricep menirea ce au și nu văd pericolul, care ne

amenință. Oamenii nu se țin de legile ce se scriu, când ele nu au o sancțiune și ce sancțiune se poate pune unui proprietar, când doi sau mai mulți țărani îl imploră să satisfacă cererea de a le dà pământ în orce condițiuni.

Orcе s'ar face, legea principiilor fundamentale ar isbuti fără ca cineva să i se poată împotrivi.

Chiar astăzi când arendașul și proprietarul nu împart singur locurile la săteni, orcare ar fi condițiunile din contract, cât de oneroase sau dulci, totuș sătenii pentru a căpătâ pământ mai bun, mai aproape de casă sau care îi place, găsește mijlocul de a dà parale sau câte un plocon administratorului pentru a fi favorizat la împărțirea pământurilor între ei. Mijlocul de a eluda legea când ambele părți voesc a o face e foarte ușor și aci dorința de a câștigâ prea mult, a arendașului și nevoia săteanului de a aveâ pământ, e așa de mare încât cu siguranță au să caută să înlătore orce dispozițiune legislativă.

Dar proști trebuie să-i mai crează pe țărani oamenii noștri dela orașe, care fac legi pentru ca să-i ocrotească.

De maximum și minimum nu poate fi vorba, când cererea și oferta regulează relațiunile dintre proprietar și țăran, cum le regulează și raporturile dintre restul omenirei.

De stabilirea prețului pentru muncile făcute de săteni e o adevărată copilărie să vorbim.

Trbuie să vedem ceeace se întâmplă în realitate, a pune condițiuni pe care proprietarul sau arendașul să nu le poată suportâ, sau să nu aibă nici un folos a dà bani de iarnă sătenilor înseamnă a lipsi pe să-

tean de necesar în tot timpul cât nu poate munci, adică în 7 sau 8 luni ale anului.

Să mi se spună ce interes ar avea un proprietar să dea parale de cu iarnă să fie în risc să rămâie cu banii perduți, când săteanul nu vrea să execute lucrările, la care s'a angajat, când proprietarul poate plăti acelaș preț vara după ce i s'a executat toate muncile și să nu aibă nici un risc.

Aci distincțiunea făcută între muncile agricole pe bani și muncile făcute pentru pământul ce se dă locuitorilor își are aplicarea sa.

În ceace privește muncile făcute pentru pământul dat locuitorilor e natural ca ele să fie reglementate prin contractul agricol, și fără intervenția administrației țăranul e interesat a face lucrările la care s'a obligat, căci altfel proprietarul nu-i dă partea sa de produse ce a cultivat pe pământul dat în dijmă. Aci dreptatea și interesul cere, ca proprietarul să fie asigurat, că săteanul își va face datoria la care s'a obligat. Și aci icsă se nasc dificultăți. Sunt ani când locurile date în dijmă se lucrează de locuitori, din cauza timpului însă nu se produce nimic. Conform contractului locuitorul e obligat a face toate lucrările agricole, dar el nu ia nimic, el muncește un an întreg degeaba. Echitabil este acest lucru? De multe ori se întâmplă, că locuitorii se lipsesc de tot ce au făcut și nici că voiesc a face vreo lucrare. Acest lucru trebuie prevăzut în lege și stabilit în mod categoric, ca să nu mai fie în viitor neînțelegere între locuitori și marele cultivator.

Pentru interesul ce ar avea proprietarii să-și asigure muncile lor și pentru acest scop să dea bani locuito-

rilor de cu iarnă cu condiție, ca prețurile să fie stabilite prin lege, nu se poate susține această teorie decât atunci, când executarea acestor munci s'ar face ca și în trecut prin administrație, și tocmai de acest lucru trebuie să ne ferim.

Fără interesul ce-l au locuitorii de a face munca pentru a putea lua produsele ce li se cuvine, să mi se spue care este mijlocul de a constrânge pe lucrători a-și asigura obligațiunile lor. Sper că erà executării învoelilor agricole cu forța prin călărași și doro-banți trebuie înlăturată.

Numai atunci locuitorii vor contracta în mod liber când plata se va face în raport cu munca depusă și necesitatea de a strânge recolta.

Cererea și oferta și interesul său de a strânge produsele face pe proprietar sau arendaș să dea un preț mare sau să plătească prețul cel mai mic posibil.

Intervenția statului însă trebuie acì să se arate. Nu e bine să lași pe cel în neputință, pe cel slab în mâna celui tare. Trebuie să ajuți pe cel slab și să moderezi poftele celor puternici.

Ce ar fi mai ușor decât, ca guvernele prin organele ce au, și dacă nu au, să le creeze, să acopere pe sătean contra nevoilor. Să nu-l lase la discreția arendașilor și cultivatorilor lacomi. Prin băncile populare, prin credite și chiar prin Banca Națională să pue la dispoziția țăranilor sumele de care au nevoie în timpul celor 7 sau 8 luni de iarnă, și vara țăranul să poată impune condițiunile sale marelui cultivator. Numai astfel săteanul ar putea aveà un preț de muncă în conformitate cu silințele depuse, și marele cultivator fugând după

brațe și dând orice preț pentru a-și strânge recolta sa. Apoi acest lucru se întâmplă și astăzi, numai cei ce profită de aceste prețuri mari sunt Sârbii, Bulgarii și Tătarii, cari vin primăvara și muncesc fără a avea vreun angajament anterior.

Neapărat că mi s'ar putea objecta că statul nu are parale și că ar putea perde aceste parale. Mai bine de a recurge la măsuri inutile și care ar face nenorocirea țarei, mai bine statul să facă puțină economie în construcțiile și luxul ce face aruncând paralele fără nici un rost și să poată rezolvi o cestiune atât de arzătoare. Pentru pierderi nu se poate vorbi, căci percepatori își fac datoria și încă cu prisosință.

Am trecut la partea plăței muncii înainte de a termina cu măsurile ce s'ar putea lua la învoielele agricole și la condițiile muncitorilor agricoli. Am zis că maximum și minimum nu se poate stabili și că acest lucru îl regulează principiile generale.

Dar să ne întrebăm de ce suferă mai mult țăranul și de ce se poate plânge el și încă cu drept cuvânt.

Am zis că aceste convențiuni până la un punct sunt expresiunea voinței părților contractante. Dacă însă la confecționarea lor părțile au cunoștință de cuprinsul lor, mai nici odată executarea lor nu se face în mod sincer și cu bună credință.

Măsurarea pământurilor date locuitorilor în dijmă, măsurarea locurilor ce el trebuie să cultive pe seama proprietarilor și socotelele și dijmuitul sunt atât de împovărătoare și vexatorii încât cu siguranță în ele se vede specula și lăcomia arendașilor și cultivatorilor.

Să nu se zică că țăranul e rău, că el nu voește și

nu face nimica. Cu siguranță că sunt și asemenea cazuri. De regulă, între părțile contractante ce trebuiesc să dea una alteia, se nasc neînțelegeri, dar în principiu, în generalitatea cazurilor, țăranii fac îndoit și întreit decât se obligă a face prin contractul ce stipulează.

Astfel că, dacă s'ar putea regula și face ca contractele agricole să fie executate cu bună credință, cu siguranță că relațiile dintre săteni și marii proprietari ar câștiga foarte mult.

Mijloace legislative trebuiesc găsite pentru acest scop. Cu siguranță că se va putea găsi și modul de a face eficace măsurile ce se vor lua. Chestiunea este însă cine să se ocupe cu această chestiune. Cine să intervină între arendași și săteni, cum se face cu alte cuvinte dreptate și să aplice legea în mod sincer. Dreptate pentru populația rurală nu există și în adevăr e greu, ca un sătean fără cunoștință de drepturile sale, fără mijloace de a putea întrebuița avocații noștri, și fără influența pe care marele cultivator o are cu poziția sa socială, legăturile și averea sa se poate lupta pentru a-și căpăta dreptate.

Justiția într'o țară regulează și împinge populația la moravuri și deprinderi care-i pot aduce foloase, când împărțirea dreptății și regularea relațiunilor dintre oameni este făcută în mod drept și fără părtinire și deopotrivă pentru toți, în caz contrariu însă, ura dintre clase se accentuează și crește din ce în ce mai mult.

O justiție bună nu să improvizează și binefacerile ei asupra populației rurale nu se manifestă decât în timp îndelungat, așa că îndreptarea stărei populației rurale

nu o putem aştepta dela acest factor pentru moment.

Pentru ca magistratura să fie bine organizată şi ca ea să intervină pentru ca starea populaţiei rurale să se îmbunătăţească, trebuie multe sforţări şi mult timp.

O altă instituţie ar fi care ar putea interveni în mod eficace între relaţiunile dintre micul şi marele cultivator. Aceasta ar fi administraţia. Orice stat ca orice societate nu se poate imagina fără ca cineva să se ocupe de daraverile sale. Administraţia dar din acest punct de vedere trebuie să fi avut şi noi, dar altfel administraţia noastră e atât de inferioară, trebuie să o mărturisim, încât nici nu merită să poarte numele ce are.

Rezultatele atât de triste le cunoaştem cu toţii şi în prima linie cu toţii ştim, că din pricina aşă zisei politici nu se poate face nimic, sau mai bine zis să tacă toate relele pentru a avea o administraţie cât se poate de rea.

Ori câte legi am face şi ori cât de multe condiţiuni de admisibilitate şi inamovibilitate vom prevedea, dacă cetăţenii nu vor fi convinşi că sistemul din trecut s'a sfârşit, că funcţionarul e dator a-şi îndeplini datoria, şi că în cas de a nu fi corect va fi pedepsit şi înlocuit fără ca intervenţia politiceii sau alte împrejurări să poată a-l pune la adăpost, fără ca cetăţenii să se convingă că nu pot căpăta dreptate decât atunci când o au în baza legilor, nu putem avea o bună administraţie, mai ales la ţară, unde totul depinde de măsurile ce se iau de administraţie.

Am avut poate Miniştrii, cari au avut aerul că ar voi să facă ceva. Din nenorocire calea pe care au apucat a fost greşită şi în loc ca în urma lor să fi fost o îmbunătăţire, din contra cetăţenii sau convins că pot

profită în totdeauna de influența ce au, făcând recurs la sentimentele cele mai urâte și rușinoase.

Pentru îmbunătățirea soartei săteanului e mult de făcut, cum am spus dela început. Așa pe el îl privește salubritatea dela sate, igiena, instrucția și toate împrejurările ce-l înconjoară. Totul e de făcut. Cel mai urgent este însă al face să meargă pe o cale sigură și dreaptă a vedea în ce constă ameliorarea soartei sale și sigur că el are cel mai mare interes a trăi în armonie și a se ajuta cu marele proprietar și cultivator.

Datoria guvernului actual este a-i imprimă această cale ce trebuie să urmeze cu pași siguri, a încropi legi pentru a ne scăpa de o răspundere așa de mare, ar fi o greșeală neertată.

În rezumat trebuie ca imediat să se legifereze și să se ia măsuri ca să se puie la dispoziția orcărui sătean pământul ce ar dori să cumpere în mod individual dând o mică parte din preț înainte.

Numai această măsură poate schimba în mod vădit și imediat mentalitatea populației rurale că statul și marele proprietar e dator a'i da pământul de care are nevoie. Apoi această măsură exclude pe țăranul leneș și care nu poate face uzul ce trebuie cu pământul ce i se dă.

Trebue nu numai să se modifice actuala lege a tocmeilor agricole dar trebuie găsit mijlocul că el să nu fie exploatat de marele cultivator cu care este zilnic în relațiuni.

Aceste măsuri trebuesc luate și se pot lua imediat.

Apoi trebuie să se facă în realitate ceva în mod

practic ca starea sa să se îmbunătățească și săteanul să poată prospera.

Când ne gândim că sunt lucruri așa de mici și care au o influență așa de mare asupra bunului traiu al săteanului și cu toate acestea nu s'a făcut nimic. De exemplu toți știu că într'un sat unde este un vier de rasă, într'un an sau doi toată rasa rămătorilor se schimbă în mod vădit. Acolo unde este un taur sau un armăsar bun, în câțiva ani toate vitele iau o altă înfățișare.

Să mi se spuie de ce nu s'a luat nici o măsură până acum și de ce Statul nu a făcut și nu face nimic. Când mergem peste graniță imediat vedem efectele practice ce se iau acolo și cum Statul ajută pe săteni în dezvoltarea lor. La noi nu se face și nu s'a făcut nimic.

Să dea Dumnezeu ca ultimele nenorociri să ne fi învățat ceva și să ne facă a ne pune pe calea cea dreaptă și adevărată.

E un interes mare social și patriotic a se rezolvă această cestiune în avantajul tuturilor. Populația rurală trebuie obișnuită și interesată a apăra țara fără ca cel d'întâiu venit din țară sau străini să-l poată mișca promițându-i pământ de geaba.

Legea tocmelelor agricole trebuie revăzută neapărat dar executarea ei depinde în cea mai mare parte de buna credință a marilor cultivatori și de priceperea însemnătăței ce bunele relații dintre marele cultivator și sătean are pentru viitor. Putem ca în starea moravurilor de astăzi spera ca administrația să vie în ajutorul executării leale a tocmelelor agricole?

Aceasta cred e mult mai greu când depinde în mare

parte de a cere ce se găsesc în capul județelor, mai mult decât de guvern și miniștri.

Să încetăm dar cu vechiul cântec al talpei casei, căci pentru populația rurală până acum nu s'a făcut aproape nimic.

Să ne punem pe lucru în mod conștient și mai ales cu bună credință.

Am arătat aci vederile mele asupra chestiunelor, la care am gândit, și dacă voi putea prin aceste rânduri atrage atențiunea acelor ce sunt meniți a îndrumă această chestiune, mi-am ajuns scopul propus.

În caz contrariu, mă voi prenumera între cei care citind câte o carte și stând câte o lună două la moșie a crezut că are gata și în buzunar aceasta dificilă și importantă chestiune.

Un cultivator.

